HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

כטבלא מרובעת כטבלא הוא דשרי הא לאו הכי אסור התם לאקולי בה קולא אחרינא להתיר ראש תור היוצא הימנה:

מתני' מנין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי (א)(שתהא) טמאה שנא' [1]היו נכונים לשלשת ימים (ב)[א]מנין שמרחיצין את המילה ביום השלישי שחל להיות בשבת שנאמר [2]ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים (ג)[ב]מנין שקושרין לשון של זהורית בראש שעיר המשתלח שנאמר [3]אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו [ג]מנין (ד)לסיכה שהיא כשתייה ביוה"כ אע"פ שאין ראיה לדבר זכר לדבר שנא' [4]ותבא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו:

גמ' רישא דלא כר' אלעזר בן עזריה סיפא כר"א בן עזריה דאי כרבי אלעזר בן עזריה טהורה שמענא ליה מאן דלא מוקי כתנאי תנא רישא טהורה ומוקי לה לכולה כר"א בן עזריה ומאן דמוקים כתנאי רישא רבנן וסיפא כר' אלעזר בן עזריה ת"ר (ה)[ד]פולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי רבי אלעזר בן עזריה רבי ישמעאל אומר פעמים שהן ד' עונות פעמים שהן ה' עונות פעמים שהן ו' עונות ר' עקיבא אומר לעולם ה' (ו)ואם יצאתה מקצת עונה ראשונה נותנין לה מקצת עונה ששית אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא בשלמא ר' אלעזר בן עזריה כרבנן דאמרי בה' עביד פרישה ור' ישמעאל כר' יוסי דאמר בד' עביד פרישה אלא רבי עקיבא כמאן לעולם כר' יוסי כדאמר רב אדא בר אהבה (ז)משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד בהשכמה עלה דכתיב [5]וישכם משה בבקר ויעל אל הר סיני בהשכמה ירד דכתיב [6]לך רד ועלית אתה ואהרן עמך מקיש ירידה לעלייה מה עלייה בהשכמה אף ירידה בהשכמה למה ליה למימרא להו והא אמר (ח)רב הונא [ה]ישראל קדושים הן ואין משמשין מטותיהן ביום (ט)הא אמר רבא אם היה בית אפל מותר ואמר רבא ואיתימא רב פפא תלמיד חכם מאפיל בטליתו ומותר

והא

כטבלא מרובעת. אלמא עגולה לאו ערוגה היא: **הכא.** דבעי מרובעת לאחשובה שדה קאמר להתיר ראש תור כו'. ולית ליה לר' יוחנן הא דאמר לעיל אין ראש תור בערוגה אי נמי אית ליה מערוגה לערוגה אבל משדה לערוגה יש ראש תור: **מתני' שהיא טמאה.** דיום השלישי אכתי לא מסרחה שכבת זרע וראויה לקלוט ולהיות ולד נוצר הימנה וקרינן שכבת זרע הראוי להזריע: **לג' ימים.** דהקפיד הכתוב על טומאת קרי במתן תורה (י)וקס"ד עם יום הפרישה קאמר דבד' בשבת פירשו מנשותיהן וקבלו תורה בשבת שהוא רביעי לאותם ששימשו מטותיהן ברביעי לפני הפרישה וטבלו לילי שבת ולא חש הכתוב אם יפלטו בשבת דמסרח ואינו שכבת זרע הראוי להזריע אבל אם פלטו ע"ש בשלישי טמאות לכך הפרישן שלשה ימים: **מנין שמרחיצין.** דאף ביום ג' מסוכן הוא: **כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו.** מקיש סיכה לשתיה: **גמ' רישא.** דמתני': **דלא כר' אלעזר בן עזריה.** דאילו לדידיה שמעינן ליה פולטת ביום השלישי טהורה לקמן בברייתא: **וסיפא.** דקתני מרחיצין את המילה כו' ר' אלעזר בן עזריה דהוא אמר לה לקמן בפרק ר' אליעזר(ט): **מאן דלא מוקי כתנאי.** דדחיק ומוקי מתניתין בתרי טעמי או משבש לה ומפרש לה דלא לאוקמי כתנאי משבש לה ואמר משבשתא היא ותני בה טהורה: **ומאן דמוקי לה כתנאי.** דניחא ליה לאוקומי כתנאי מלמימר משבשתא היא ומלאוקמי בתרי טעמי מוקי נמי להאי כתנאי. ופלוגתא היא בהמפקיד (ב"מ מא.) גבי חבית דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא מובילנא ליה מאני לבי מסותא ומוקי רישא ר' ישמעאל וסיפא רבי עקיבא ואי הוה בעי הוה מצי לאוקמי בתרי טעמי ובחד תנא ואיכא דמוקי לה התם בחד תנא ומוקי סיפא בשהניחה במקום שאינו מקומה: **ביום השלישי.** כגון ששמשה בה' ופלטה שכבת זרע בשבת ל"ש ששמשה תחילת ליל חמישי דאישתהי ד' עונות שלמות ליל ה' וה' ליל ו' וו' ל"ש ששמשה יום ה' עם חשיכה דלא אישתהי אלא מקצת ה' וליל ו' וו' דליכא אלא ב' עונות שלמות. העונה או יום או לילה: **ר' ישמעאל אומר פעמים שהן כו'.** בא לחלוק ולומר דפולטת בג' לשימושה טמאה אבל פולטת בד' טהורה ומודינא לך דמקצת היום ככולו דלא הקפידה תורה אלא במנין של הימים ולא במנין העונות: **ופעמים שהם ד' עונות.** שלמות שאם שמשה ד' בשבת עם חשיכה פליטתה טמאה עד תחלת שבת: **פעמים שהם ה' עונות.** כגון שמשה בתחלת היום של ד': **פעמים שהם ו'.** כגון שמשה בתחלת ליל ד' בין השמשות: **נותנין לה מקצת עונת ו'.** להשלים ה' וכל הפולטת בתוך ה' עונות שלמות טמאה: **אמרוה.** להא אתקפתא דלקמיה: **בשלמא כו'.** פלוגתא דרבנן ור' יוסי בברייתא ומייתי לה בהאי פירקא לקמן(ל) דלרבנן בה' בשבת פרשו ולר' יוסי בד' ולכ"ע בשבת ניתנו עשרת הדברות וכיון דבשבת ניתנו ע"כ בליל שבת טבלו ולא שחרית כדמתרץ לקמן(מ) שלא יהו הללו טובלין והללו מהלכין לקבל תורה הלכך בשלמא ר' אלעזר כרבנן דאמרי בחמשה בשבת עבוד פרישה ויש שלא פרשו אלא עם חשיכה ומדטבלו ליל שבת ולא חשו שמא תפלטנה עוד ש"מ דפולטת בג' טהורה ומקצת היום של תשמיש ככולו: **ור' ישמעאל.** דאומר בג' טמאה בד' טהורה קסבר בד' עבוד פרישה כר' יוסי דהוה ליל שבת רביעי ומיהו יש שלא פירשו עד סמוך לחשיכה וליכא אלא ד' עונות ליל ה' וה' ליל ו' וו' ואפילו הכי משטבלו פליטתן טהורה דלא הקפידה תורה אלא בימים: **אלא רבי עקיבא.** דאמר כל ה' עונות טמאה אם תפלוט כמאן ומהיכא למד דאעונות קפיד קרא הא ימים כתיב וקיימא לן מקצת היום ככולו: **לעולם.** ר' עקיבא כר' יוסי וכדרב אדא דאמר משה כל עליותיו בהשכמה עלה וכל ירידותיו בהשכמה הלכך ירידה דכתיב [שמות יט] וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם דהיינו פרישה בהשכמת רביעי היתה ומדהוזקק להפרישן בהשכמה ש"מ עד ה' עונות שלמות קפיד קרא: ופרכינן **למה ליה למימרא להו.** שחרית בלאו הכי נמי לא הוו משמשי: **דקאמר רב הונא.** דאין משמשין ביום דכתיב (משלי יט) בוזה דרכיו ימות דבעי צניעותא שלא יסתכלו: **תלמיד חכם.** שהוא צנוע ולא יסתכל סגי ליה במאפיל בטליתו:

והא

מנין לפולטת כו' שנא' היו נכונים לשלשת ימים. אע"פ שבאותה שעה עדיין לא ניתנה תורה מ"מ מסתמא הקפידה תורה על דבר שעתיד להיות טומאה אחר מתן תורה ואע"ג דלא הקפידה על זבין ומצורעין ובועלי נדות היינו משום טעמא דתניא בפרק מי שמתו (ברכות כב.) כתיב והודעתם לבניך ולבני בניך וכתיב יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב מה להלן באימה וביראה וברתת ובזיע כו' מכאן אמרו זבין ומצורעים ובועלי נדות מותרין לקרות בתורה בנביאים ולשנות במשנה ובש"ס בהלכות ובאגדות ובעלי קריין אסורין פירוש[א] דבעל קרי אינו באימה וביראה דמחמת קלות ראש הוא בא[ב]:

אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר ותבא כמים וגו'. ומיהו ראיה גמורה לא הוי משום דקרא לא מישתעי בשתיה אלא ברחיצה משום דמשמע מים דומיא דשמן מה שמן מאברא אף מים מאברא וקשה לר"י דבפרק בתרא דיומא (דף עו.) קאמר דרחיצה איקרי עינוי מנלן א"ר זוטרא מהכא ותבא כמים בקרבו וגו' מים דומיא דשמן מה שמן מאברא כו' ופריך והא האי תנא איפכא נסיב לה דתנן מנין לסיכה כו' ומאי פריך הא תנא דמתני' קאמר שאין ראיה לדבר אלא זכר לדבר משום דמים דומיא דשמן כדפרישי' ואומר ר"י דפריך הכי דאי חשיבא ראיה גמורה דרחיצה כסיכה כדקאמרת לא הוה ליה להאי תנא למעבד מינה אפי' זכר בעלמא קשה לרשב"א דאמאי מייתי האי קרא שאינו אלא זכר בעלמא הוה ליה לאיתויי קרא דלחם חמודות לא אכלתי ובשר ויין לא בא אל פי וסוך לא סכתי (דניאל י) דהוי דרשה גמורה ומיניה נפקא לן בפרק בתרא דיומא (שם) דסיכה איקרי עינוי(י):

תני רישא טהורה ומוקי לה כו'. אומר ר"י דמשום הכי אינו מגיה למיתני טהורה[ג] כדי לאוקמי כולה כרבי אלעזר[ט] אלא בלאו הכי איכא דתני טהורה ואיכא דתני טמאה הלכך מאן דלא מוקי כתנאי נוח לו לשנות כאותן ששונין טהורה ומאן דמוקי כתנאי לא קפיד לשנות טמאה וא"ת אכתי הויא מתני' כתנאי דרישא (ס)דמתני' רבי עקיבא קתני לה וסיפא דקתני פולטת טהורה היינו דלא כר"ע דפליג בסמוך אר' אלעזר בן עזריה וי"ל דלא קפיד לאוקמי כתנאי אלא בתרי בבי דסמוכות זו אחר זו[ד] אבל אההיא דריש פירקין המרוחקות מההיא דפולטת לא קפיד וא"ת למאן דתני טהורה טפי הוה ליה למנקט במתני' קרא דוקדשתם היום ומחר (שמות יט) דמשמע[ה] כרבי אלעזר בן עזריה ואומר ר"י דניחא ליה לאתויי היו נכונים לשלשת ימים דמוכח דמשום פליטת זרע הקפיד דכתיב ביה אל תגשו אל אשה: **פעמים** שהן ד' כו'. במלתא דרבי אלעזר בן עזריה ה"מ נמי לשנות בענין זה פעמים שהן שתים פעמים שהן ג' כו' אלא להכי נקט ר' ישמעאל משום[ו] דסבר ברביעי עבוד פרישה כרבי עקיבא[ז] ובעונות לא בעי למתלי כמו שתולה רבי עקיבא: **בהשכמה** עלה. אליבא דרבי עקיבא איירי[ח]: **ישראל** קדושים הן כו'. ובלאו הכי היו פורשין דאמר (ע)בוזה דרכיו ימות זה המשמש מטתו ביום ועוד דקרא קדושים [ט]ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש:

וליטבלו

מסורת הש"ס

א) [צ"ל שהיא], ב) לקמן קלד: ע"ש, ג) יומא מא:, ד) שם עו: נדה לג., ה) מקוואות פ"ח מ"ג [תוספתא מקוואות פ"ו], ו) [ע"כ במשנה מכאן ואילך בתוספתא], ז) [זבחים קא:], ח) נדה יז., ט) כתובות סה: [שם נו.], י) ס"א וקסבר, כ) [דף קלד:], ל) [דף פז.], מ) [ע"ב], נ) [ועי' תוס' יומא עו. ד"ה מנין לסיכה וכו'], ס) [לעיל פג.], ע) [נדה טז:],

◆

תורה אור השלם

1 וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם הֱיוּ נְכֹנִים לִשְׁלֹשֶׁת יָמִים אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה: שמות יט טו

2 וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בִּהְיוֹתָם כֹּאֲבִים וַיִּקְחוּ שְׁנֵי בְנֵי יַעֲקֹב שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחֵי דִינָה אִישׁ חַרְבּוֹ וַיָּבֹאוּ עַל הָעִיר בֶּטַח וַיַּהַרְגוּ כָּל זָכָר: בראשית לד כה

3 לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ: ישעיהו א יח

4 וַיִּלְבַּשׁ קְלָלָה כְּמַדּוֹ וַתָּבֹא כַמַּיִם בְּקִרְבּוֹ וְכַשֶּׁמֶן בְּעַצְמוֹתָיו: תהלים קט יח

5 וַיִּפְסֹל שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַיַּשְׁכֵּם מֹשֶׁה בַבֹּקֶר וַיַּעַל אֶל הַר סִינַי כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֹתוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים: שמות לד ד

6 וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְיָ לֶךְ רֵד וְעָלִיתָ אַתָּה וְאַהֲרֹן עִמָּךְ וְהַכֹּהֲנִים וְהָעָם אַל יֶהֶרְסוּ לַעֲלֹת אֶל יְיָ פֶּן יִפְרָץ בָּם: שמות יט כד

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה תני רישא וכו' אלא בלא"ה איכא. וכעין זה איתא במגילה דף ג ע"ב:

◆

מוסף רש"י

משה בהשכמה עלה. להר בימי מתן תורה, כשהיה עולה ויורד לקדש את העם ולהשיב את דברי העם אל ה' (זבחים קא:).

◆

רבינו חננאל

כטבלא מרובעת. והכי קא מקשי כטבלה מרובעת הוא דשרי, הא למהוה אחד שתי ואחד ערב לא. ופריק רב אשי האי דקאמר כטבלא מרובעת לאו לאחמרי אלא לאקולי בה קולא אחרינא, להתיר ראש תור הנכנס לה וראש תור היוצא ממנה.

מתני' מניין לפולטת שכבת זרע ביום השלישי שהיא טמאה כו'. ותנן התם הפולטת שכבת זרע ביום שלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה, הוייא מתניתין דהכא דלא כר' אלעזר בן עזריה. ואקשינן אימא סיפא מניין שמרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת, ותנן לקמן בהא מסכתא רבי אלעזר בן עזריה אומר מרחיצין את הקטן ביום שלישי שחל להיות בשבת. **ופריקנן** למאן דמוקים כתנאי, תני תאני טמאה ורישא רבנן וסיפא ר' אלעזר בן עזריה. [מאן] דלא מוקים כתנאי, תני רישא טהורה וכולה ר' אלעזר בן עזריה היא. ועד השתא איכא תנאי דתני טמאה ואיכא תנאי דתני טהורה. **ואיכא** רבנן דמפרשי בגירסא(ה) רב מוקים לה כתנאי ור' יוחנן לא מוקים לה כתנאי. ומאן דלא מוקים ליה כתנאי, דטרח כמה דיכיל למהוה מתני' אליבא דחד תנא [דאמר ר' יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא] מובילנא מאניה בתריה לבי מסותא. ואמר רב (סיפא) [פפא] מוקמינן לה מתניתין בתרי תלתא טעמי, ולא מוקמינן בתרי תלתא תנאי, וכי דמפרשינן בפירקין קמאי. **תנן התם הפולטת שכבת זרע ביום השלישי טהורה דברי ר' אלעזר בן עזריה.** טעמיה דר' אלעזר בן עזריה אפילו שתי עונות שלימות ומשהו, והעונה יום או לילה. וקא מיתני בפירוש דברי ר' אלעזר בן עזריה, פעמים יש שם יום וכל שהוא והיא טהורה, כיצד, שמשה את ביתה ערב שבת קודם לשקיעת החמה, ועברו שתי עונות לילי שבת ויום שבת, ופלטה במוצאי שבת לאחר שקיעת החמה, נמצא יום וכל שהוא, והרי הוא יום השלישי, והיא טהורה. ויש שני ימים חסר משהו והיא טמאה, כיצד, שימשה את ביתה ערב שבת לאחר שקיעת החמה, ופלטה באחד בשבת קודם לשקיעת החמה, הרי יש כאן שני ימים חסר משהו והיא טמאה, לפי שאינו יום שלישי עד שתשקע החמה ויכנס יום שני בשבת. ר' ישמעאל אומר פעמים שהן ארבע עונות פעמים שהן חמש פעמים שהן שש. טעמיה דר' ישמעאל שהוא עושה מקצת עונה ככולה, וקסבר אין יום שלישי (אחד)

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ב מהלכות מילה הלכה ח טור שו"ע או"ח סימן שלא סעיף ט:

כה ב מיי' פ"ג מהלכות עבודת יום הכפורים הלכה ד:

כו ג מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הלכה ט טוש"ע או"ח סימן תריד סעיף א:

כז ד מיי' פ"ה מהלכות שאר אבות הטומאות הל' יא יב סמג עשין רמז:

כח ה מיי' פכ"א מהל' איסורי ביאה הלכה יו"ד טוש"ע או"ח סי' ר"מ סעיף יא וטור ושו"ע אה"ע סימן כה סעיף ה:

◆

מוסף תוספות

א. שלא הקפידה על שאר טומאות כגון נדה וזב ומצורע מפני שכל אלו לבם דואג עליהם, אבל טומאה זו. מאירי. ב. הזהירם בכך כדי לקבל התורה באימה ברתת ובזיע. מאירי. ג. ולא הוה משבש מתניתין. תוס' הרא"ש. ד. כהך דפולטת וההיא דמרחיצין. תוס' הרא"ש. ה. טפי. תוס' הרא"ש. ו. דניחא ליה למתני דאע"ג. תוס' הרא"ש. ז. אפילו הכי. תוס' הרא"ש. ח. והא דקתני לקמן (פח.) בשני עלה משה וירד בשלישי עלה וירד דאלמא לא היו ירידותיו בהשכמה, י"ל דאתיא דלא כר' עקיבא. ריטב"א. ט. כדכתיב. תוס' הרא"ש.

◆

רב נסים גאון

סופה כר' אלעזר בן עזריה. הוא זה ששנינו מניין שמרחיצין את הקטן ביום השלישי. ודבר זה אמור משום ר' אלעזר בן עזריה בפרק ר' אליעזר אומר אם לא הביא כלי.

◆

רבינו חננאל (המשך)

[אחר ששימשה] פחות מד' עונות, שהן שני ימים שלימים, דקאמר ר' אלעזר בן עזריה שתי עונות שלימות ומשהו, קאמר ר' ישמעאל צריך עונה שלימה לפניהן ועונה שלימה לאחריהן, דקסבר יש פולטת ביום השלישי והיא טמאה, כי הא מתני' דאמרינן רישא דלא כר' אלעזר בן עזריה. ואילין ארבע עונות לר' ישמעאל בעי להו מכלל שלשה ימים, ולא סגי דהוויין שני ימים, ובעי תחלתן וסופן הנץ החמה ושקיעה. ואי הוה תשמש מן קמי הנץ החמה או שקיעתה אפילו בי"א שעות ומחצה לא מיחשיב. והיכי דמי פעמים שהן ד', כגון ששמשה בסוף לילי אחד בשבת ופלטה בסוף לילי שלישי בשבת, הרי כאן ארבע [עונות] שלימות, שמתחלתן וסופן הנץ ושקיע(ת)[ה] מכלל שלשה ימים. והיכי דמי פעמים שהן חמש, כגון ששמשה בתחלת לילי אחד בשבת, ופלטה בסוף לילי [שלישי ב]שבת, אם אתה חושב ארבע של יום אחד ויום שני, הרי הן משני ימים בלבד, לפיכך לא מיחשיב ליה אלא אחד מן יום אחד בשבת, ושתים של שני, ואחת לילי שלישי. והיכי דמי פעמים שהן שש, כגון ששמשה במקצת יום שבת אחר הנץ החמה, ופלטה בסוף לילי שלישי, לא מיחשיב יום שבת כל (ה)עיקר, דלא הוה ליה הנץ החמה, ומן יום אחד ויום שני לא מיחשיב אלא שלשה ולילי שלישי הרי שש. והכין נמי אם שמשה בתחלת לילי אחד בשבת, ופלטה בסוף יום (שלשה) [שלישי] קודם לשקיעת החמה (אין) [יש] כאן ארבע עונות שלימות מכלל שלשה ימים (כידפשטנא) [כפרישנא] לעילא דלא מיחשיב (משלישי) [מראשון] אלא אחד והרי (בן) [הן] שש, יום אחד ויום שני ויום שלישי. ר' עקיבא אומר לעולם חמש. טעמיה דר' עקיבא דשקיל מן הכא להכא, וסבר שאם יצאת מקצת עונה ראשונה, משלימין לה מקצת עונה שישית, ומצריך שפלטה אחר ששים שעות מן התשמיש שהן שיעור שני ימים ומחצה. **אמרוה רבנן קמיה דרב פפא ואמרי לה רב פפא לרבא** (קמיה דרבא) **בשלמא ר' אלעזר בן עזריה כרבנן דאמרי בחמשה עבד להו משה לישראל פרישה.** נמצא לישראל פרישה ללילי שישי ויום שישי ומשהו מחמישי (ומלילי שבת), לפיכך אם שמשה ביום חמישי קודם שקיעת החמה ופלטה בלילי שבת אחר שקיעת החמה, טהורה. **ר' עקיבא כר' יוסי דאמר בארבעה עבד להו משה פרישה.** כגון דאפרשינהו בתר חדא שעתא מיום רביעי, משכחת חמש עונות בתר חדא שעתא מלילי